

Отже, інтерпретуючи міф про печеру таким чином, що самостійне мислення виявляється тотожним світу ідей та ідеї блага, ми знайшли спільність між аргументами Платонівського Сократа та нашими думками: здатність до розрізнення, яке культивується арифметикою, є ознакою самостійного рішення; здатність осягати сутність кожного предмета за допомогою діалектики (що ґрунтується на відмінності між мисленням і думкою) і є перебуванням у світі ідей (адже суть предмета – це і є його ідея); у свою чергу, та ж діалектика дозволяє виводити більш загальні та точні положення, що врешті-решт приведе до осягнення Ідеї Блага.

Література:

1) Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. I. Античность / Дж. Реале, Д. Антисери. – СПб, ТОО ТК «Петрополис», 1994. – 318 с.

2) Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. – К.: Основи, 2000. – 355 с.

Левінас і звичайна людина

Людмила Речич

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

Феноменологія на французькому ґрунті спричинила розквіт різноманітних форм філософського письма. Часто звертають увагу на відкритість гуссерлівського проекту до нових сенсів, що виникають у нескінченному горизонті. А постійні пошуки і новаторські експерименти з мовою, так само як і радикальна світоглядна свобода деяких французьких авторів, постійно живлять цікавість до *french studies* загалом. Тому не дивно, що те, що неможливо (заборонено) вимовити, найлегше шукати тут.

У своєму есеї «Сад і звичайна людина» Жорж Батай пропонує подивитися на славнозвісного маркіза з погляду здорового глузду. Цей хід він обґрунтовує тезою, згідно з якою підривна стратегія Сада розгортається через його власне протиставлення і протисто-яння – можливо, не непохитне – чесній, нормальній людині, «яки-

ми є всі ми», – іронічно додає Батай [Батай 1987, с. 176]. Далі він стверджує, що навряд чи Сад наївно хотів когось переконати – він радше жадав кинути виклик. Саме радикальність і крайність цього виклику і є, як не дивно, його виправданням. Якби це не була цілковита брехня, а уявлення, на котрі замахнувся Сад, не були непорушними, увесь садівський проект виявився б безглуздом.

Іноді говорять про «етику» де Сада як про певну систему поглядів на те, як слід жити і як слід чинити. Вже Моріс Бланшо звертає увагу на те, що сильною стороною творів маркіза є цей експлікований світогляд, навіть попри всю потворність поведінки, яка його породила та живила. І цей інтелектуальний продукт, за Бланшо, і його законність не в змозі не підтвердити жоден філософ. Близький друг останнього Емануель Левінас є тією фігурою, яку нечасто побачиш поряд із прізвищем де Сада. Однак певні спроби такої еквілібристичної компаративістики було здійснено. Достеменно можна сказати наступне: те, що Левінас називає *ethique*, також не є етикою у звичному сенсі слова. Левінасівська етика Іншого – це «метафізика, яка передує онтології». Отже, вона не є ані системою поглядів, ані правилом, ані, тим паче, набором правил. Наразі зупинимося на тому, що в стосунку до Сада і в стосунку до Левінаса йдеться про доволі особливі випадки етичного досвіду.

Думка про те, що левінасівська етика також є провокативною і викличною, є доволі поширеною. Відомий дослідник його філософії Роберт Бернасконі видав під власною редакцією збірку есеїв із відповідною назвою: «Провокація Левінаса» (1988). Доволі наочно демонструє радикальність філософських позицій Левінаса його концепція відповідальності перед іншим. У своїй книжці «Інакше ніж бути, або по той бік сутності» (1974) він пропонує погляд на відповідальність як таку, що передує і уможливає мою суб'єктивність. Ця відповідальність не лише не є моїм вольовим актом, вона – проти моєї волі. Я заручниця для іншого, заручниця цієї відповідальності на межі переслідування.

Перед іншим, що є гнаним та переслідуваним, мене звинувачено і «притягнуто» до відповідальності в моїй невинності. З одного боку, ці поняття «заручник», «переслідування», «гоніння» можна редуکتивним чином проінтерпретувати як метафори. З іншого – Левінаса також варто допитувати, сприйнявши їх за щирі правду. Зокрема, це робить Джудіт Батлер у роботі «Давати собі звіт» (2005), де вона також з погляду здорового глузду намагається дати раду цій левінасівській відповідальності.

Конфігурація Батай – Бланшо – Левінас не є випадковою. Ці мислителі не тільки поділяли один хронотоп і схожу філософську долю, перебуваючи в певному сенсі на маргінесах головних інтелектуальних трендів ХХ століття. Принципову структурну спорідненість їхніх проєктів обстоює Джозеф Лібертсон [Лібертсон 1982, с. 9]. Він вважає, що в серці левінасівської етики лежить трансгресія (за Батаєм). Безособовість Бланшо характерна для комунікації у левінасівській парі Я – Інший. А трансгресія і собі є контекстом безособовості. У той же час Левінас не поділяв обсецію і Батая, і Бланшо де Садом. Для нього вагомим був досвід Другої світової і Шоа. Однак попри те, що він намагався дати відповідь на геть інші питання і виклики, Левінас також запропонував блискуче філософське туже де Саду. Він відповів на питання, чому «чесна, нормальна людина» не може бути садівським самотнім і похитливим сувереном. Треба зауважити, що левінасівська філософія є чимось значно більшим за витончену відповідь де Саду, але її розгляд у таких «грубих» термінах видається продуктивним і цікавим.

Література:

- 1) Bataille G. *L'Erotisme* / Georges Bataille. – Paris: Gallimard, 1987. – 374 p.
- 2) Butler J. *Giving an Account of Oneself* / Judith Butler. – New York: Fordham University Press, 2005. – 149 p.
- 3) Leoni G. *From De Sade to Levinas* [Електронний ресурс] / Giacomo Leoni – Режим доступу: https://www.academia.edu/19483683/From_De_Sade_to_Levinas.
- 4) Levinas E. *Autrement qu'être ou au-delà de l'essence* / Emmanuel Levinas. – The Hague and Boston: Martinus Nijhoff, 1974. – 286 p.
- 5) Libertson J. *Proximity: Levinas, Blanchot, Bataille and Communication* / Joseph Libertson. – The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1982. – 361 p.
- 6) *The Provocation of Levinas: Rethinking the Other*. New York: Routledge & Kegan Paul, 1988. – 207 p.
- 7) Маркиз де Сад и ХХ век. – М.: AdMarginem, 1992. – 92 с.